

ÁLLATOK A NAGYVÁROSBAN

A BŐREGÉR

DAGADT A MACSKÁD?

A VADPULYKA

TERMÉSZETTUDOMÁNYRÓL FIATALOKNAK 1989. V. ÉVFOLYAM

9

SZEPTEMBER

ÁRA: 20,- Ft

Zöld szív szív

Zöld szív néven új természetbarát mozgalom indult 7—14 éves gyerekek számára. Céljuk a természeti értékek felkutatása, a természetet károsító okok feltárása és a valódi természet-szeretet rangjának visszaadása. A mozgalom tagjai kis csoportokban fölkatatják a lakóhelyük és környékén lévő természeti értékeket és védelmük alá helyezik azokat.

Ha csatlakozni szeretnél, írd a következő címre: Zöld szív természetbarát mozgalom, 1364 Budapest 4. Postán maradó!

Környezetbarát légyfogó

Afrikában, Nairobiban a természetdúsok cecelegyek ellen egy környezetbarát csapdát fejlesztettek ki. A cecelegyek az afrikai álomkór-ostoros hordozói, a madarak, emlősök és az emberek vérért szívják, közben megfertőzik állapotukat. A légyfogó egy embermagasságú, golyóformájú szerkezet, a csalogatószer pedig egy, a bölény vizeleté-

ből előállított illatanyag. Ha a legyek a csapdához érnek, nincs már menekvés számukra. A jövő tervei szerint a csalogató illatanyagot mesterséges úton nyerik.

Újabb karmos- majmok Szegeden

Az utóbbi hónapokban ötre gyarapodott a Szegeden bemutatott karmosmajom-fajok száma. A három nyergeshátú tamarin már csak azért is érdekes, mert ezt a fajt eddig nem gondolták Magyarországon. Hasonló okok miatt érdemel figyelmet a feketepamacsos selyemmajom is. A karmosmajmok Dél-Amerika lakói. Táplálékuk főleg rovarok, gerinctelen állatok valamint gyümölcsök és hajtások.

Nagyothalló bálnák

A tengeri élőlények, főként a bálnák, a fókák és a halak nagyon szenvednek az olajkutatató fúrások, a tengeralatti robbantások és az óceánjáró hajók zajától. Egy amerikai tengerbiológus súlyos károsodásokat mutatott ki e tengeri állatok hallószerveiben. Az „okos” bálnák egymást riasztják és igyekeznek kitérni a zajok elől. Ha például egy jégtörő hajó 70 kilomé-

Csíkos hiéna

ÚJDONSÁGOK A BUDAPESTI ÁLLATKERTBEN

Az utóbbi időben több értékes, ritka állatfaj érkezett a fővárosi állatkertbe. A legnagyobb ritkaság minden bizonnyal az erdei kutya, ez a leginkább taetskóra emlékeztető, rövid lábú állat. Előhelye Brazíliától Panamáig, valamint Észak-Bolíviában és Paraguay-ban van. Általában az erdős, bozotos helyeket kedveli. Csoportosan vadászik, nagyobb rovarokat, kisemlősöket és madarakat zsákmányol. Megszokták helyüket a csíkos hiénák is. Jól esznek, étvágyukra igazán nem lehet panasz. A csíkos hiéna inkább dögevő mint foltos rokona, ritkábban is vadászik annál. Észak-Afrikában és Ázsia egyes területein egyaránt előfordul.

Újabb mendes antilop borjú született az állatkertben. A mendes antilop igen ritka, veszélyeztetett faj. Eredeti élőhelye Észak-Afrika sivatagos, félsivatagos része.

Kovács Zsolt felvétele

terre közelíti meg őket, akkor a cetek vészjelző hangokat adnak ki, és távolabb úsznak a zajforrástól.

A pécsi állatkert jelenti

Bengáli tigrisek születtek a mecseki állatkertben. A két apróságot mesterségesen kell felnevelni.

Több papagájfélének is lett fiókája. Néhány faj költése ritkaságnak számít hazánkban.

A páviánok és rhesus majmok ketreceiben nemrég született kicsinyek ugrálnak. A felsoroltakon kívül még őzgidákban, szarvasborjúkban és pónicsikókban is gyönyörködhetnek az állatkert látogatói.

Állatok a nagyvárosban

Az emberi települések legjobb légyvadászai a fecskék

Házi rozsdafarkú

Minden állatfaj kötődik valamilyen élőhelyhez. Az egyik az erdőben, a másik a réteken, vizek mellett vagy a sziklák között érzi jól magát. Van azonban olyan állatok is, amelyek meghódították az ember lakóhelyét, a városokat, falvakat, és közülük egyesek ma már szinte kizárólag ebben az úgynevezett urbanizált környezetben élnek.

A nyest például azokat az erdőket szereti, ahol sziklákat talál. Az épületek valószínűleg ezeket helyettesítik számára, mert mind gyakrabban bukkan fel Budapesten és más nagyvárosokban. Éjszaka még a belső kerületekben is találkozhatsz a vadászni induló ragadozóval.

Magyarországon gyakorlatilag csupán a nagyobb

városok öreg épületeiben, fali lyukakban, padlásokon költenek a hegyes szárnyú sarlósfecskék. Nevük megtévesztő, mert nem fecskék, még csak nem is énekesmadarak, a rendszertanban a lap-pantyúk és a jégmadarak közelében kaptak helyet. De ami a városiasodást illeti, „egy cipőben járnak” az igazi fecskékkel, legalábbis a füst- és molnárfecskével. Ezek, a tavasz érkezését jelképező madarak valamikor a sziklákon költöttek, azok zugaiba ragasztották sárgombócokból készült fészkeiket. Ha ragaszkodtak volna továbbra is a sziklához, az alföldi falvak és városok körül ma nem tizedelnék a legyeket és szúnyogokat.

A fekete rigó éppen a szemünk előtt alakul át

Városban költ a macskabagoly

vonuló madárból állandóvá, ezt a városok bőséges táplálékkínálata teszi lehetővé. Nemcsak a téli madáretetés, de sok szertehajgált hulladék is garancia arra, hogy szép hangú rigóink nyugodtan helyben maradhatnak, nem kell az éhezés veszélyétől tartaniuk.

A kertészekben mindenütt énekelnek a barátok, a kis poszáták legszívesebben az élősvényben bujkálnak. Találkozhatunk a magas épületek padlásterén és zugaiban fészkelő vörös vércsékkel, a drótokon és tévéantennákon éneklő csicsörkékkel, szécinegével, balkáni gerlel és még sok más madárral. A balkáni gerle és balkáni fakopáncs délkelet felől vándorolt be hozzánk századunk első felében, és mind a mai napig szinte kizárólag az ember közelében élnek. A házi rozsdafarkú a sziklás hegyoldalak madara, de megtelepedett a kőbányákban épp úgy, mint az épületekben. Utóbbiak közül érdekes módon nagyon kedveli azokat, amelyek körül vannak állványozva. A főváros belső kerületeiben, különösen a hajnali órákban gyakran hallhatod a hímek kissé reszelős énekét. Ugyancsak a sziklákról „váltott át” a kőkerítésekre, öreg falakra, váromokra a sokféle gyakori fali gyík.

A házi egér talán már akkor az emberhez szegődött, amikor őseink még barlangok mélyén laktak, aztán velük együtt költözött tovább és ma a legmodernebb városrészekben is megtaláljuk. Közismert a vándorpatkány „karrierje”, amellyel meghódította a világot, de ismert az a tény is, hogy az ember minden igyekezetével sem bírta teljesen visszaszorítani az óriási károkat okozó, betegséget is terjesztő, de rendkívül életrevaló és magát mindenütt feltaláló rágcsálókat. Éppen úgy, ahogy velünk él néhány kellemetlen lakótárs, a svábgár, poloska vagy a szekrényben garázdálkodó molylepke.

SCHMIDT EGON

Bécsy László, Forrács Csaba és Nagy Gy. György felvétele

Gerle

A városokban is vadászik a nyest

Házi patkány

Egy bájos rágcsáló

Ha egy kedves, bohókás szobaállatot akarsz, szerezz egy szíriai aranyhörcsögöt. Konrad Lorenz, Nobel-díjas professzor így ír erről a kis állatról: „Az aranyhörcsög szinte egyenesen a nagyvárosok állatbarátai kedvéért teremtetett... Már csupán külsőre is nagyon takaros, mutatós kis állat, de különösen mozgása nagyon mulatságos és bájos.”

Az aranyhörcsög tartása egyszerű, élelmezése sem jelent különösebb gondot. Jó evő, mindent megeszik. Némi szemes takarmányt; búzát, árpát, rozsot (de ne toklászos szemet, mert az sugárgomba fertőzést okozhat), zöldség- és gyümölcsféléket és időnként állati eredetű fehérjeként egy kevés túrót, sajtot és keményre főtt tojást adj neki. Néha kaphat diót, ez a kedvenc csemegéje.

Az aranyhörcsög nyugodt vérmérsékletű, de játékos természetű kis állat. Nem igényel különleges elhelyezést sem, a legjobban terráriumban, száraz, huzatmentes helyen tartható. Tisztán tartása is könnyen megoldható, ha a terrárium sarkába egy kis műanyag tálkába homokot teszel, mert oda szokik dolgát végezni, és ha ezt az edényt naponta kiüríted, teljesen tiszta, szagtalan marad a lakóhelye. Magának az állatnak sincs semmiféle kelle-

metlen szaga. Alomnak legjobb a szárított széna vagy fű, faforgács, homok. A fűrészpor nem jó, mert légúti megbetegedést okozhat az állatnál.

A szíriai aranyhörcsög tulajdonképpen éjszakai életmódot folytat, de ezt képes megváltoztatni. Könnyen átszoktatható nappali aktivitásra, így napközben és éjszaka is szunyókál majd, és épp akkorra, a késő délutáni, esti órákra válik éberre, amikor otthon van a család, és lehet vele foglalkozni. Az alvó állatka is nagyon bájos látvány, amint összegömbölyödve, csöpp kis orrát a bundájába dugva alszik.

HUSVÁR LÁSZLÓ
A szerző felvételei

ÍZELTLÁBÚAK A LAKÁSBAN

Ugrópók Nagy Gy. György felvétele

Darazsak Forrács Csaba felvétele

Mintha az ember szándékosan úgy építené lakhelyét, hogy a természet más élőlényeit onnan kizárja. Csak néhány kiválasztott állatot és növényt enged be, és azokat dédelgeti, gondozza. Mégsem tudja elkerülni, hogy bizonyos élőlények tanyát verjenek épületeiben.

Biztosan láttad már azokat a kis fehér állatkákat, amelyek a cseresep növények megöntözésekor fűgén ugrálni kezdenek a virágföld felszínén. Ezek az ugróvillás rovarok, a szárnyatlan Collembolák. Testük utolsó szelvényén egy sajátos készülék található, amely rugóként képes az állatot messzire röpíteni. (Ez az ugróvillásoknál néhány millimétert jelent.) Táplálékuk főleg elhalt növényi törmelékből áll. A szobanövényeket nem károsítják.

Gyakran előfordul az éléskamrában az ezüsthacskának nevezett ezüstös ősvovar (*Lepisma saccharina*). Ez a rendkívül csinos állatka ételmaradékot, cukrot, lisztet eszik, de képes megemészteni a papírt is, így előfordul, hogy megrongálja a képeket, könyveket is.

Sokan undorodnak a konyhában vagy fürdőszobában felbukkanó csótányoktól, hiszen bepiszkítják az ételt és bűzmirigyekkel kellemetlen szagot árasztanak. Mégis, ha egyszer alkalmad lesz, vizsgálj meg egy ilyen „öslovagot” közelebről! Nagyítóval, mikroszkóppal nagyon szép színeket lehet rajtuk felfedezni. Itt-ott petetokjaikat is megtalálhatod, amelyekből egészen kicsi, de a kifejlett csótányokhoz nagyon hasonló lárvák kelnek ki.

Nyári estéken vízpartok közelében sok gyötrelmet okoznak a szúnyogok. Tudni kell azonban, hogy nem minden szúnyogféle szív embervért. A legkellemetlenebb vérszívó a gyötrő szúnyog (*Aedes vexans*), a dalos szúnyog (*Culex pipiens*) csak kivételesen támad emberre. Az árvaszúnyogok (*Chironomidae*), amelyek sokszor óriási felhőkben repülnek, soha nem szívnek vért. Sokszor a lakásokba is berepülnek az óriási lószúnyogok, másnéven tipolyok. Ne bántsd őket, nem okoznak kellemetlenséget, viszont jól megfigyelheted raj-

Ugrópók Das Tier felvétel

tuk a kétszárnyúak közé tartozó rovarok jellegzetességeit.

Ahol állatokat tartanak, ott sok a légy. Leggyakrabban a házilégy (*Musca domestica*), amely sok veszedelmes betegséget terjeszthet, ezért az élelmiszereket mindig le kell takarni és tisztán kell tartani. Gyakran vegyül közéjük a szúrólégy (*Stomoxys calcitrans*), amelyeknek nagyon fájdalmas csípése van. Igen hasonlít a házilégyre, de könnyű megkülönböztetni őket: azok, amelyek fejjel felfelé állnak a függőlegesen falon azok a szúrólégyek, ugyanis a házilégyek mindig fejjel lefelé pihennek.

Időnként a lakásokba is behúzódik a légyölő pókszázlábú (*Scutigera coleoptrata*), főleg a déli vidékeken. Alkonyat után indul vadászatra, hosszú lábaival hihetetlenül gyorsan veti magát a különböző legyek és éjjeli lepkék után. Az áldozat

tot állkapcsi lábaival megragadja és megmérgezi. Ha látod, ne bánts, mert sok legyet pusztít.

Sokan félelmetesnek tartják a pókokat, és a lakásban nem tudják őket elviselni. Inkább izgalmasak, mint félelmetesek! Házunk táján igazán veszedelmes pókok nem élnek. Figyeld meg, hogyan szövi hálóját a keresztespók, hogyan rohanja le áldozatát és hogyan fogyasztja el azt! Elvéve a lakásba is betévednek farkaspókok és ugrópókok. Ezek hálót nem szönek, mégis ügyes vadászok. A farkaspókok tavasszal nagy golyót cipelnek a hasuk alatt, abban vannak a petéik. Később lehet látni a nemrég kikelt kicsiny pókokat, amint az anyapók hátán utaznak. Egyes pókok vitorlahálókat feszítenek ki, és a függőlegesen hulló rovarokra lesnek.

Szilágyi László

Melyiket válasszam?

Sok gyerek szerint az állat megvásárlásánál a szülők meggyőzése a legnehezebb feladat. Való igaz, hogy kellő körültekintéssel, sok-sok türelemmel kell szüleidnek „beadagolnod”, hogy a lakásban milyen szépen mutat egy tágas, apró madárkákkal teli kalitka, netán egy szépen berendezett akvárium vagy terrárium. De ez még csak az első lépés!

Ha már megvan a nehezen kicsikart szülői beleegyezés, s ehhez némi aprópénz is társul, felmerül a kérdés: milyen állatot is válassz?

A bájos, aprócska ékszerteknős megfelelő gondozás mellett néhány év alatt elérheti a 20–30 centiméteres hosszúságot is, így csak egy nagy-

méretű, 100–150 literes akváriumban érzi igazán jól magát. Ezt persze fűteni és világítani is kell. Emellett az ékszerteknősnek, különösen fiatal korában sok friss kis halra, vízcicsigára is szüksége van. Aki ezeket nem tudja beszerezni, jó ha bele se kezd a teknőstartásba. A mostanában divatba jövő kirkizteknős tartása is csak látszólag egyszerűbb. Igaz, neki nem kell fürdővíz, de nagy a mozgásigénye, emellett, télen nem könnyű számára (és nem is olcsó!) a változatos zöldség- és gyümölcskosztot összeállítani.

A papagájok szinte kivétel nélkül rendkívül zajosak. Különösen igaz ez a nimfákra, rozellákra, agapomisokra és barátpapagájokra. A díszpintyek

Das Tier, a szerző és Koczka István felvételei

viszonylag keveset piszkolnak, s nem is rikácsolnak, ezért ideális szobamadárnak mondhatók. Igaz, nagy kalickában érzik csak jól magukat. Kezdetben ne foglalkozz kényesebb fajokkal, maradj meg a sirálykáknál, zebra-pintyeknél vagy éppen a rizspintyeknél.

Aki kertés házban lakik, az kerti madárvolierben sokféle madarat gondozhat. Nagyon dekoratívak, ám felettébb zavaró hangúak tudnak lenni a díszfácánok és a pávák. Azonban ezt meg lehet szokni (tán még a szomszédoknak is...), így tartásuk sok örömet szerezhet.

A tengeri malacok nem túl okosak, annál értelmesebb a degu, ám vele külön cikk foglalkozik.

Akárcsak a tengerimalac, az aranyhörcsög is domesztikálódott (házasodott). Most kezdenek divatba jönni a különféle törpehörcsög fajok. A campbell hörcsög nagyon agresszív, a roborowski törpehörcsög ajánlható leginkább házikedvencnek. Egy kis, 15—20 literes terráriumban valamennyi faj jól érzi magát.

Bármilyen állatot válassz is, előtte gondosan tanulmányozd át a rá vonatkozó szakirodalmat. Csak figyelj meg, de ne kísérletezgesd állatoddal, mert ez mindenképpen kárára lehet.

— kovács —

Igazi finomság – egészséges csemege

Mindenhol kéznél van
Mindenkor
Mindhova elkísér
a COMPACK MÜZLI-szelet.

Tollas majmok

Egyik leggyakrabban tartott szobamadarunk a hullámos papagáj. Őshazája Közép-Ausztrália fákkal tarkított füves pusztái. Az itt vadon élő madarak zöld színűek. Ez a papagáj 1840-ben került Európába, és azóta számtalan színváltozatát tenyésztették ki. Gyorsan elterjedt és népszerű hobbiállattá vált. Ebben tetszetősége, kedvessége és szelidíthetősége is nagy szerepet játszott. Könnyen megszokja új helyét és megbarátkozik az emberrel. Mint általában a papagájfélék, nagyon szeret mászni, csőrével kapaszkodva akár fejjel lefelé is mászik vagy lóg. Ezért a folyton mozgó viselkedéséért és bohókás, mulattató mozgásáért a bennszülöttek tollas majmoknak hívják őket. Nagy mozgásigényű madár, ezért a téglalap alakú és tágas kalitka a megfelelő számára. A kalitkát huzatmentes helyre tedd úgy, hogy ne érje közvetlenül tűző nap. A kalitka aljára szórj aprószemcsés sódert, egyrészt, mert a madarak szeretnek porfürdőzni, másrészt apró kavicsokat megessznek a sóderből és ez a normális gyomorműködésükhöz szükséges. Fő táplálékuk száraz magvakból áll, mint fehér és vörös köles, fénymag, muharmag, zab, de ezen kívül adj neki zöldségfélét is, almát, sárgarépát és zöldjét, salátát, tyúkhúrt, spenótot stb., időnként pedig keménytojáást, tojáshéjat vagy szépiavázat mézspótlónak.

Ha rendszeresen foglalkozol vele, hozzád szelídül és így a fiatal hímeket megtaníthatod az emberi beszéd utánzására is.

A második leggyakrabban tartott papagájféle, a kakadukkal rokon nimfa papagáj szintén Ausztráliából származik. A zárt erdőségeken kívül megtalálható az egész kontinensen, a nyílt szavannákon, sztyeppéken, sőt még a félsivatagi zónában is. Elég békés természetű madár, az apró pintyfélékkel és a hullámos papagájjal is jól megfér, de még térigényesebb, ami nagyobb testméretéből is adódik. Tartása és táplálása hasonló a hullámos papagájéhoz. Tápláléka köles, fénymag, zab, búza és zöldségfélék, a költés idején napraforgómag és egy kevés kendermag. Hazájában a nimfa papagáj is faodvakban költ. Könnyen megszelídíthető és igen jó hangutánzó, általában rövid, éles fütytyentésszerű hangokat hallat, de néhány szót is betanulhat. A tanítás fő alapelve a rendszeresség. Naponta többször is mondogasd neki, amit meg szeretnél vele tanítani.

H. L.

Husvár László felvételei

A NIVEA krém
védi és gondozza bőröd

BDF●●●●

12 SÜNI

CAOLA

Kutyaharapás avagy a kutyák védelmében

Nagyon sok gyerek szeretne kutyát tartani, de ez különböző okok miatt lehetetlen. A kutya után sóvárgó gyerek teljesen érthető módon minden alkalmat megragad, hogy meg-megérintsen, megsimogasson egy útjába kerülő kutyát. Ám mint ahogy az emberek, a kutyák is más-más természetűek: van, amelyik észre sem veszi a finom simogatást, némelyik csak hátrafordul, az idegesebb, félelmebb kutyák esetleg odakapnak, az agresszívek pedig harapnak.

Sokszor lehet olvasni, hallani, hogy egy kutya megharapott egy gyereket. Az állat egyetlen védekezése a harapás. Az ember ezt a tulajdonságot a tenyésztés során tovább fejlesztette és saját szolgálatába helyezte. A kutya tehát harap. Ez a cselekedet ösztönös, nem előre átgondolt.

A kutyák külseje csalóka. Általában a kistermetű fajták idegesebbek, félelmükben könnyebben támadnak. Ugyanakkor a Magyarországon még új, nagytermetű, hosszúszőrű kecses vagy behemót „mackók” ártalmatlan külsejük ellenére igen vadak és kiszámíthatatlanok lehetnek (Hovawart, Sarplinc, kaukázusi juhászkutya).

Azt sem szabad elfelejteni, hogy az üzletek elé kikötött állatok kiszolgáltatott helyzetben vannak. A házörző kutyának pedig a kerítés a határ, azon belül kötelessége harapni! Ezért nem szabad benyúlni a kerítés rácsai között, még jóindulatból sem. Egyébként sem tanácsos és ildomos más kutyáját a gazdi tudta és beleegyezése nélkül etetni, hívogatni, simogatni.

Mivel általában a gyerekek azért tartanak az áhított négy lábútól, hátul simogatják meg azt. Ez a lehető legrosszabb és veszélyesebb. Ilyenkor a legtöbb kutya hátrakap és megvan a baleset. Ezt elkerülendő, a gazdátlan kutyát nem szabad megsimogatni! Különben a gazda engedélyével szembe kell állni a kutyával (egyenesen, nem lehajolva vagy guggolva!) és a kézfejet lassan a kutya orrához nyújtani. Hagyni, hogy a kutya a kezedet jól megszaglássza. Ekkor már látható, miként fogadja a kutya a közeledést. Pozitív „jelzések” (farok csóválás, a kutya a markodba dugja az orrát ...) esetén a gazdi újabb engedélyével veszély nélkül

meg lehet simogatni az „eb” fejbúbját, háta közepét.

Ha mégis megtörtént a baj, a kutyatulajdonosok sokszor azért menekülnek el, mert féltik a megtorlástól négy lábú barátjukat. Ez mindenképpen helytelen, mert a megharapott személyt, annak hozzátartozóit feltétlenül meg kell nyugtatni, hogy a kutya be van oltva veszettség ellen. (Bár minden kutyatulajdonos oltatja a kutyáját saját érdekében is és kötelező is.) A kutyát semmiképp nem szabad engedni elvinni vagy elkobozni (ez törvénytelen), kiírtani. A veszettségnél nagyobb veszély, mint minden sérülésnél, a vérmérgezés. Harapás után mind az embert, mind a szintén kétségbeesett kutyát meg kell nyugtatni, vigasztalni. A kutya oltottságát a területi állatorvos igazolja és két hetes, általában otthoni megfigyelést rendelhet el. Ha a fentieket betartod, magad, környezeted és a szeretett kutyákat is sok kellemetlen élménytől kíméled meg. Szüleid — látván milyen jól értesz a kutyák nyelvén — talán könnyebben kimondják a boldogító igent.

MIKLÓDY DÓRA
Matyikó Tibor felvétele

WALT DISNEY

Gyerekek! Figyelem!

**ALICE CSODAORSZÁGBAN
CSÖPI, A KICSI KÉK KOCSI**

és

A HÁROM KISMALAC

a

Téka Könyvkiadó Walt Disney-sorozatának legújabb kötetében!

TEKA KÖNYVÉRTÉKESÍTŐ
KÖNYVTÁRELLÁTÓ
ÉS KÖNYVKIADÓ
VÁLLALAT

A bőregér

Este az erkélyen állva gyakran valami „nagy fekete” elcikázik melletted, egészen közel. Talán még az is megfordul a fejedben, hogy hátha neked jön. Valójában ezek a kis éjszakai vadászok a denevérek, és igazán nincs mitől tartanod, nem repül neked.

A denevérek emlősök, s bár a rovarvökhöz állnak legközelebb, repülő életmódjuk következtében eltérő sajátosságai is vannak. Nézzük mindjárt a repülést! Az emlősök között ez az egyetlen csoport, amelynek tagjai csapongó, gyors repülésre képesek. A földről fölszállni azonban ők sem tudnak, mindig valamilyen magaslatról kezdenek repülni. „Szárnyuk” a váll, a két végtag és a farok között kifeszülő bőrhártya. Testüket rendkívül puha szőrzet borítja. A mellső végtagjuk hosszúra nyúlt, különösen a kéz csontjai. Az elülső láb hüvelykjét és a hátulsó lábat nem borítja bőrlebeny, ez utóbbi jól fejlett karmaival kapaszkodik.

A denevérek az egész világon elterjedtek, és sokféle életmódot folytatnak. Vannak gyümölcssevők vagy a nagy virágokban élő rovarokra vadászók, ezek a virágokat is beporozzák. Az európai fajok főleg rovarokkal táplálkoznak. Vajon hogyan képesek elkapni a sötétben ügyesen és gyorsan repdeső rovarokat, és közben nem nekimenni semminek? Ultrahangot bocsátanak ki, ezek másodpercenként több tízezerszer rezegtetik meg a levegőt, s ennek az ultrahangsugárnak a visszaverődéséből állapítják meg, milyen akadályokat kell elkerülniük repülés közben, sőt a zsákmányukat is így találják meg.

A denevérek kétféle módon keltik az ultrahangokat. Az egyik, amikor az orrukon át engedik ki a levegőt, így egyetlen hangot „dúdolnak”. Ezzel egy időben az egyik fül hátulról előre-, a másik pedig előlről hátrafordul, kutatva a visszaverődött jelek után. A patkós orrú denevérek adnak így

hangot, nevüket a hangképzésben résztvevő bőrlenyes orrfüggelékükről kapták. A sima orrú denevérek viszont a tüdejükből kiáramló levegőt a gégejüknel, a hallható hangoknál magasabb rezgésszámmal rezgetetik meg. A kiáltás miatt repülés közben nyitva van a szájuk. Nyugodt repüléskor, kutatáskor kevesebb, majd a zsákmány közelében egyre gyorsabban, egyre több jelet bocsátanak ki a pontosabb tájékozódás érdekében.

A hazánkban előforduló denevérek téli álmatlanszanak. A párosodás ősszel történik, de érdekes módon a megtermékenyülés csak tavasszal. A legtöbb denevér egy porontyot szül, fejjel lefelé lógva. Amíg a kicsi megnő, az anya a testén hordja.

A nagy patkós orrú denevér főleg erdős vidéken él, barlangokban, faodvakban. Mindig a mennyezetről függeszkedve alszik, szárnyait a teste köré borítva.

A hosszú fülű denevérek gyakran repülnek fák

közt, és a leveleken ülő hernyókat, pókokat kapják el, de repülő rovarokat, éjjeli lepkéket is esznek. Épületekben, faodvakban élnek.

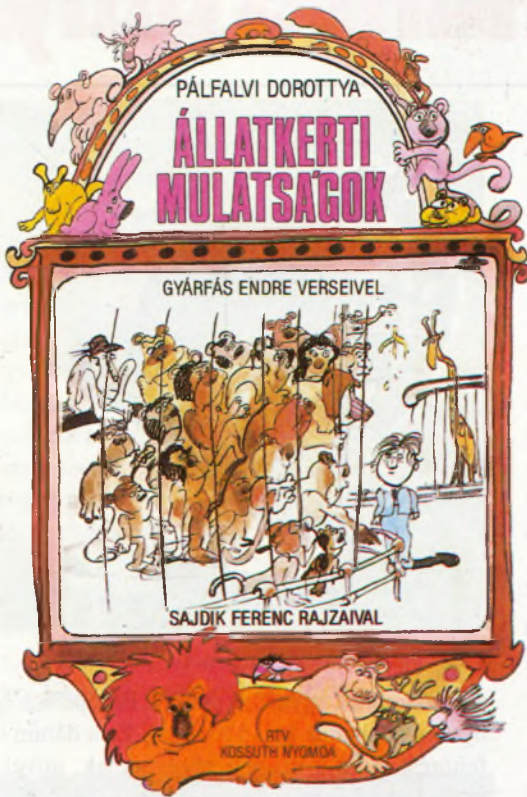
A korai denevér bundája jellegzetesen vörösesbarna. Télen-nyáron faodvakban tanyázik és jelentős mennyiségű cserebogarat fogyaszt.

A törpedenevér sokféle környezetben él, még városok központjában is. Egész évben faodvakban, madárodvakban, ereszek, cserepek alatt és repedésekben, gyakran nagy telepekben.

A közönséges denevér nyári és téli lakhelye között akár 200 kilométer távolság is lehet. Pincékben, bányákban, barlangokban él, de nyáron gyakran padlásokon tölti a nappalt. A bagolypillék, szövőlepkék nagy fogyasztója.

A denevérek szívesen költöznek mesterséges denevérodúkba, amelyek hasonlóak a madárodúkhhoz, csak az aljukon van egy résszerű nyílás. Próbáld ki, hátha hozzád is beköltözik egy bőrégér!

BARABÁS KATALIN
Forrágy Csaba felvételei

Nyári élményeket idéz fel

Pálfalvi Dorottya: **ÁLLATKERTI MULATSÁGOK**

című könyve, Gyárfás Endre verseivel, Sajdik Ferenc rajzaival.

„Mi lenne, ha egy picit ki lehetne venni a mackót a ketrecéből, vagy kergetőzhetnénk a lámával, esetleg a kis vízilóval úszóversenyt rendezhetnénk. Vagy meg kellene dögönyözni a macska nagyságú feketepárduckölyköt.”

Kötve: 127,— Ft

OFFICINA
NOVA

Megrendelhető:

OFFICINA NOVA KIADÓ

Kossuth Nyomda

Bp. V., Alkotmány u. 3. 1054.

„Mérges, mint a pulyka; buta, mint a tyúk...”

Gyakran mondjuk ki ezeket a hasonlatokat anélkül, hogy ténylegesen az állatokra gondolnánk, így bizony fennáll a veszély: gondolatban azonosítjuk őket az emberi képzelet alkotta képpel. Pedig ezek az állatok önálló, egyedi tulajdonságokkal rendelkező lények! Talán közelebbi ismeretségbe kerülhetsz velük, ha múltjuk néhány érdekes epizódját is ismered.

A pulykát már a Kolumbusz előtti időkben is tartották az amerikai kontinens lakói. Az utolsó azték király, Montezuma naponta 400 vadpulykát vágatott le állatkertje ragadozóinak táplálására. A vadpulykából hazájában lett háziállat. Mind a házi, mind a természetben élő jó kotló és gondos anya. Sőt a mexikói pulykamamák kettesével, hármasával közös fészekbe tojják tojásaikat, felváltva ülnek rajtuk, megkönnyítve a költést és a fészekőrzést is. Az ivadéknvelésben a pulykakakások nem vesznek részt, és a párosodó állatok

sem maradnak együtt. A pulykát Európába a spanyolok hozhatták be 1520 körül. Ez a dátum sok fejtörést okoz a magyar régészeknek, mivel az 1492-ben elhunyt uralkodó, Mátyás korából származó egyik lelet pulykacsontokat tartalmaz, s korabeli dokumentumokból derült ki, hogy a király egy olasz hercegtől kapta a madarat. Kérdéses tehát, hogy honnan szerezte az európai herceg a pulykát 1520 előtt. Talán a törököktől. S ők honnan? Természetesen maradt pulyka Amerikában is, olyannyira, hogy az észak-amerikai telepek legrégebb hagyományai közé tartozott a karácsonyi pulykalövészet.

Hasonlóan távoli kontinensről származtatják a házityúkot is, ám eredete pontos feljegyzések hiányában ma már nem állapítható meg biztosan. Darwin és a korabeli zoológusok többsége a bankiva tyúkot tekintette az őznek, így azonban nehezen lehet magyarázatot találni arra, hogy mi az oka annak a sokféleségnek, amely a mai tyúkfajtáknál a színben, alakban, méretben tapasztalható. Újabb négy őst fogadnak el a kutatók: a bankivát vagy vöröst, a ceylonit, a szürke dzsungeltyúkot és a jávai vagy gangegár tyúkot. Ezen madarakat megszelídítve és keresztezve egymással új fajt hoztak létre Indiában mintegy 4000 éve. A mai

házityúk őseinek eredeti hazája tehát Dél- és Közép-India, Burma, Ceylon, Szumátra, Jáva volt. Az egyik ős, a bankiva, tipikus erdei madár. Díszes tollazatú, kis méretű, évente 15–18 tojást rak a tojó. Ez a szám épp arra elég, hogy a faj fennmaradjon. A házityúk nem él párosan, a kakasok saját „háremmel” rendelkeznek, melynek birtoklásáért gyakran csatáznuk kell. A harc sokszor a megvert fél halálát hozza. A harcias kakasokat az ember továbbtenyésztette: kakasviadalokat rendeztek, még vadabbá, vérengzőbbé téve az állatot. A háziasítás egyik fő szempontja ez volt. Az ókori görögök már tojó, hús és viador típusú fajtákat is tartottak, s kereskedelmük révén terjedt el a tyúk Európában.

Az előbbi madarakkal ellentétben a házi lúd őse, a nyári lúd Európában is él (Európa északi területein, Skóciában, Skandináviában, Ázsiában a Távol-Keletig), s egyedül ez a lúdfaj fészkel ha-

zánkban. A legnagyobb európai vadlúdfaj, tollazata kevésbé ékes, főleg a szürke szín uralkodik benne. Fészket többnyire nádasba építi, pihetlakkal béleli. A tojó négy-hét tojást rak, 28 napig ül rajtuk. Ivadékgondozás után is párban maradnak a szülők, gyakran életük végéig. A ludak jellegzetes gágogó hanggal társalognak. Egy római monda a Catullus idejében zajló gall háború (i. e. IV. sz.) során a római fellegvárat s a Capitoliumot (Jupiter főtemplomának a helye) megmentő éber ludakról emlékezik meg. Ugyancsak a ludak gágogásával kapcsolatosak a híres etológus, Konrad Lorenz kísérletei is, aki olyan szinten sajátította el a ludak nyelvét, hogy akár lassú vagy sürgős menetre tudta készíteni a libacsapatot. A repülés összehangolásában nagy szerepe van a hangadásnak! A vadludak költözők, október végén jellegzetes V alakban csapatosan vonulnak délre. Mindezek ismeretében bizvást állíthatjuk, hogy háziállataink igazán érdekes jószágok. „Hiszen az állat, ha egyszer megbarátkoztunk vele, nem csupán a jelenét adja, hanem annál sokkal többet: a közös múltat, az emlékeket.” — ahogyan azt Konrad Lorenz írta.

JÁGER EDIT

A vadpulyka

A pulykát az Egyesült Államok egyik alapítója, Franklin Benjamin több mint 200 évvel ezelőtt az amerikaiak nemzeti jelképének nyilvánította. Joggal, mert kifejezetten amerikai eredetű szárnyas. A vadpulyka, 15 kilós súlyával egyben Amerika legnagyobb felföldi madara.

A nálunk is ismert pulykát e fajtából házasították. Közöttük sok a hasonlóság, de az eltérés is. A vadpulyka adottságai az önfenntartás követelményeihez igazodnak. Lába és nyaka hosszabb. A gyorsabb repülés érdekében teste áramvonalas, feje kisebb és laposabb. A világos házipulykával szemben tolla a bronz, zöld és fekete színekben játszik, így az erdőben, ahol él, könnyebben rejtőzködhet.

A hím jóval nagyobb és díszesebb, mint a tojó. Felső szárnytolla világosszürke alapon fehér csíkozású, hátát bársonyos fekete tollzat fedi, farktollai szintén feketék, gesztenyebarna mintázattal. Feje zöldeskék, de ha izgalomba jön, vörösré

változik. (Magyar szólásmondás a mérges emberre: pulykavörös lett...) A tojó fejét gyér, puha, hajszerű tollak fedik. A tojó április végén, május elején kotlik. Hevenyészett fészket fára vagy csatlósban rakja, vízhez közel. A fészkealj 11—22 tojásból áll. A fiókák június első hetében kelnek ki, anyjuk rovarokkal táplálja őket, gyorsan növekednek. Egy hét múlva már szárnyaikat próbálgatják, 13—17 napos korukban elhagyják a fészket és a faágakon üldögélnek.

A felnőtt madár óránként 50, vészhelyzetben 75 kilométeres sebességgel képes röpködni. Rövid nekifutás után emelkedik a levegőbe.

A vadpulyka élettartam-rekordja nyolc és fél év, de ezer madár közül nyolc éli túl csak a nyolcadik évét. Legnagyobb ellenségük a vadászó ember.

Az amerikai természetvédőket dicséri, hogy Nebraska államban, ahol valamikor tízezerrel éltek a vadpulykák, de a féktelen vadászszenvedély és kapzsiság jóformán elnéptelentette az állományt, ma ismét sok ezerre tehető a számuk. Pedig újrahonosításukat 1959-ben mindössze 28 madár betelepítésével kezdték.

LIPINSZKY KÁROLY
NEBRASKAland felvétel

Különleges étlap

KÜLÖNLEGES ÁLLATOKNAK

Lisztmajmocska

Szavanna cerkóf

Az igazán szakszerű ellátás mellett az állatkerti állatok gyakran tovább élnek, mint a szabad természetben. De ma már nemcsak az állatkertekben, hanem a tudományos kutatóintézetekben is foglalkoznak egzotikus állatokkal. Ezekben az intézményekben elterjedt a laboratóriumi pontossággal gyártott különféle tápok etetése. Az állatkertek egy része átveszi ezeket a laboratóriumi módszereket. Sok állatkert azonban, így az általam vezetett szegedi is olyan tartási és takarmányozási körülményeket akar állatai számára nyújtani, mely a szabad természethez a lehetőségeknek megfelelően a legjobban hasonlít. Mi olyan állatokat szeretnénk bemutatni a közönségnek, melyek vadon élő társaikhoz hasonlóak, hasonlóan is élnek az állatkertben, s nem a vadon élő állatok laboratóriumi formáit.

A növényevő állatok ellátása jelenti a legkevesebb bonyodalmat. A szénafélék, zöld füvek, lédús takarmányok, mint a cukorrépa, takarmánytök, stb., különféle fák lombjai összetevőkből az abrakok mellett szinte valamennyi igény kielégíthető. A ragadozók esetében az állatkerti szakembe-

reknek körültekintően kell eljárni. A szabad természetben élő állatok táplálkozását tanulmányozva, megfigyelve kell megállapítani a szükséges ételmezt. Sok ragadozó a természetben szinte kizárólag apró emlősöket, madarakat, rovarokat fogyaszt, mint például a sörényes farkas, bengálmacska, s ehhez fogazatuk felépítése, állkapcsuk formája is megfelelően alakult. Az ilyen állatok igen rosszul érzik magukat, ha csak nyers marhahúst kapnak. Figyelembe kell venni azt is, hogy az étrendben azokat az anyagokat, vitaminokat, ásványi sókat, például meszet, mely a nyers húsból hiányzik, feltétlenül rendszeresen pótolni kell. Nem szabad elfelejteni az állat közérzetét sem, mely a megfelelő takarmány esetében kedvezően alakul, jól érzi magát, szaporodik is.

A legnagyobb problémákat a főemlősök ellátása jelenti. Igényes állatkertekben külön takarmánykonyhák készítik el ételüket. A csimpánzok napi étlapján például mintegy 40—50 féle étel szerepel, de az egyéb majomfajok is legalább 30 féle ételből válogathatnak. Ezek az állatok a természetben egész nap mozognak, s ezt fogságban is

Fekete-fehér mangabe

igénylik. A nagy energiataartalmú, az állat számára kevésbé érdekes, gyorsan telítő tápok, bár a szervezet igényeit teljesen kielégítik, az élőlényt magát nem. Szegeden a majmok naponta ötször kapnak enni, emellett egész nap foglalkozunk, játszunk velük.

A még nem speciálisan lombevő fajoknál is fontos, hogy naponta friss lombhoz jussanak. Mialatt elcsipegetik, hosszú időre el is foglalják magukat. Nem elég az állatkertben csak etetni és takarítani az állatokat, olyan elfoglaltságokat kell biztosítani számukra, mely némileg pótolja a szabad természet élményeit is.

Selyemmajomféléink a legkülönlegesebb, legritkább állataink, melyekből jelenleg öt fajt tartunk. Ebből egyesek csak a lombkorona tetején, mások a talaj közelében is sokat tartózkodnak, így életmódjuk, a megszerzett takarmányuk is eltér a vadonban. Nekünk még az ilyen árnyalatnyi különbségeket is figyelniünk kell. Az idegy- és déligyümölcsök mellett mazsolát, kompótokat, zöldségfélét is kapnak naponta. Mivel a természetben apró rágcslókat, madarakat, tojásokat, rovarokat is fogyasztanak, ezeket az állatkertben is

Bengálmacska

biztosítani kell. Ezek mellett az állati fehérjét naponként speciális húskészítmény, sajt, főtt tojás pótolja. Élelmük energiadús részét az olajos magvak, rizsnyák, búzadara, szójaliszt, keksz jelentik, melyet mézzel és lekvárral ízesítünk. Ezekre adagolva kapják meg a szükséges vitaminokat, ásványi kiegészítőket. Igen fontos a természetes napfény is, vagy ennek hiányában a naponkénti kb. 30 perces ultraviola besugárzás. Folyadékként csipkebogyóteát fogyasztanak, melyben a csimpánzok naponta vörösbort is kapnak.

Néhány selyemmajmunk nyugat-európai kutatóintézetből érkezett, s még több hétre biztosították számukra a laboratóriumi tápot, amely mellett ott csak vizet és kevés gyümölcsöt kaptak. Állataink a második naptól a tápot már egyáltalán nem fogyasztották, csak a szegedi takarmánykonyha által kiadott táplálékot. Szemmel láthatóan jól érzik magukat, a nőstények vemhesek. Remélhetően hamarosan szaporulatról értesíthetjük az olvasókat.

EGYHÁZI ISTVÁN

A Szegedi Vadaspark igazgatója

Kovács Zsolt felvételei

Dagadt a macskád?

Csodálatos biztonsággal mozog a képen látható kandúr a csaknem négy méter magas kerítés te-
tején. Szemével már a következő célpontot lesi,
a közeli háztetőt, a lábai közben rátalálnak a
kerítés megfelelő pontjaira. Gyakran bizony lé-
legzetelállító, ahogy egy macska mászik, akro-
baticus ügyességgel ugrik. Szívszorító látvány
viszont, amikor mindez nem sikerül, mert cir-
mos barátod túlsúlyos. Nemcsak mozgásában
korlátozott az elhízott macska, hanem a zsírpár-
na miatt vérkeringése rosszabb, szívét több
munkára készíti.

Hogyan nyerheti vissza könnyen hájas házi-
macskád karcsúságát? Erre adunk néhány jó
tanácsot:

1. Az eddigi adag kétharmad részével etesd csak cicádát!
2. A diéta alatt ügyelj arra, hogy az étel fehér-

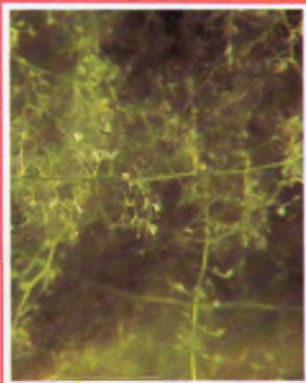
je-, szénhidrát- és zsírtartalma megfelelő ará-
nyú legyen!

3. Csak reggel és este etesd macskádat, termé-
szetesen csökkentett adaggal!

4. Vízzel itasd csak, a tej nagyon kalóriadús!

5. Semmi nyalánkságot ne adj fogyókúrázó
macskádnak! Ha szigorúan betartod ezeket a ta-
nácsokat, hamarosan megint kecses, szép
mozgású lesz állatod.

Ragadozó vizinövény

A lápi vizek egyik növényritkassága egy ragadozó hínárféleség, a hólyagos aldrovanda fű (*Aldrovanda vesiculosa*). E harmatfűfélék családjába tartozó növénynek nincsenek gyökerei, csupán lebeg a vízben és egész testfelületén veszi fel tápanyagait, az oldott ásványi sókat. A lápok vize azonban mészből szegény, ezért e növény állati szervezetekből fedezi tápanyagainak hiányzó elemeit, vagyis ragadozó. Zsákmánya apró halivadék, vízirovar, ágascsapú rákocskák (*Daphnia*, *Cyclops*). A növény finom, csipkés levézetén elszórtan egy-két milliméter átmérőjű, kerekded levéllemez-kék vannak. Az arra úszó zsákmányállat érintésére ezekre a lemezekre serték csapódnak, így ejti a hínár csapdába táplálékát, majd fehérjebontó enzim segítségével emésztí meg.

A hólyagos aldrovanda fű a ragadozó, állati fehérjét emésztő, úgynevezett rovarfogó növények egyik ritka és jellegzetes vízi képviselője, amely a világon mindössze ötven lelőhelyéről ismert csupán. Hazánkban ma már csak a Somogy megyei Baláta-tó vizében él. Védett.

KENÉZ GYÖRGY

A szerző felvétele

A rozella

Állatkereskedésekben gyakran találkozhatasz a színpompás tollazatú rozella papagájokkal. Áruk egyelőre még meglehetősen borsos.

Sajnos a rozella nem éppen ideális szobamadár. Beszélni nehezen tanul meg, ha éppen megtanul; felettébb zajos, ezért panelházba véggépp nem való. Tartására nézve viszont nem különösebben igényes, ám a tágas kalitkára mindenképpen szüksége van. A rozelláknak alapeledelként tökéletesen megfelel az a magkeverék, amelyet állatkereskedéseink árusítanak, de emellett még sok zöldre, gyümölcsre és sajtra, főtt tojásra is szüksége van. A kalitkában állandóan legyen szépia csonterősítő is. „Lakosztályának” aljzatára hints folyami homokot. Ennek apró kavicsait fogyasztva a papagáj létfontosságú, emésztéshez szükséges anyaghoz jut. Papírt már csak ezért se használj!

A rozella papagáj két alfaja Ausztráliában él. Európába mindkettőt behozták, de mivel keveredtek egymással, tiszta vévű példányokkal alig-alig találkozhatunk.

K. Zs.

Kovács Zsolt felvétele

Szikaszarvas

Még a gyakran erdőjáró ember szeme elé is ritkán kerül a szika- vagy másnéven nippon-szarvas. Ez az állat a Távol-Keletről, Japánból származik. Európába csak néhány főúri vadasparkba telepítették be. A második világháború harci eseményei egyes vadasparkokat szétromboltak, és az innen kiszabadult példányokból kisebb állomány fejlődött Magyarországon is, a Dunántúl és az Alföld erdősegeiben.

A szikaszarvas termete a gímszarvasnál és a dämvdárnál is kisebb. Agancsa a gímszarvaséra hasonlít, csak szerényebb méretű és az elágazások száma is kisebb. Szőrzete színe a dämvdára hasonlít: pettyezett, főleg nyáron. Télen bundájában a pettyek elmosódnak. Mivel állománya kicsi, nem valószínű, hogy a természetben láthatod ezt a kecses szarvasfajtát.

KENÉZ GYÖRGY

A szerző felvétele

Egy különleges állatkert

Az NSZK-beli Ruhr-vidék egyik legérdekesebb állatkertje Krefeld városában található. A zoo specializálódott, szinte kizárólag csak ritkaságokat tart. Itt található például Európa egyik legnagyobb hópárduc-tenyészeté, ezek értéke pedig igen nagy, állatkertekben ritkán láthatók. Különlegesség a fakúszó kenguru is. Ő, társaival ellentétben nem ugrál a földön, nem legelészik, hanem a fa lombkoronájának csemegéit fogyasztja.

Az „emberszabású-majompalota” olyasmí, mint a pesti állatkert pálmaháza. A tágas térben elhelyezett állatok ugyan nem férhetnek hozzá a dús vegetációhoz, ám mivel közös légtérben vannak a növényekkel, igazi őserdei hangulat van. A ceyloni hulmán nevű majomfaj Európában csak Krefeldben látható. Zajos, népes csoportjuk jól érzi magát a tágas majomszigeten. A hulmánok általában lombokkal, hajtásokkal, gyümölcsökkel táplálkoznak. Mivel kényesek, bizony állatkerti tartásuk nem éppen egyszerű. A felsoroltakon kívül még sok-sok érdekes fajt figyelhetnek meg a látogatók. Az állatkert bejáratánál állathangkazettákat, s saját kiadású képes folyóiratot is árusítanak, természetesen a szép színes útmutató mellett.

— ács —

Kovács Zsolt felvétele

Lajhárkakik

A félmajmok közé az állatkertekből jól ismert közönséges és mayotte makikon kívül még számos, egymástól nagyon eltérő faj is tartozik. Ilyen a lóri-félék családjába tartozó, Szegeden gondozott karcsú lóri, a többi állatkertünkben tartott törpe lajhárkai és a Budapesten látható közönséges lajhárkai is. Mindkét lajhárkafaj Délkelet-Ázsiában él. A közönséges lajhárkai 35—38 centiméter hosszú, bumfordi állatka, színe világos zsemlyeszín. Orra rövid, szeme körül sötét gyűrűt visel. A képen látható törpe lajhárkai viszont jóval kisebb, alig 23—24 centiméter hosszú. Viszonylag hosszabb arc-orri részével is könnyen megkülönböztethető a közönséges lajhárkaitól.

A lajhárkakik hazájukban sok állati eredetű táplálékot fogyasztanak. Kifosztják a madárfészkeket, a tojásokat és a kismadarakat is egyaránt jó étvágygal elfogyasztják. Emellett még nagyobb bogarakat és kis rácsálókat is fognak. Természetesen mindkét faj kiegészíti kosztját nagy mennyiségű gyümölcssel, hajtással, levéllel is.

K. Zs.

Kovács Zsolt felvétele

Fészekodú az év madarának

A kertekben, gyümölcsösökben, de még az erdőkben is egyre kevesebb az idős, odvas fa, mivel ezeket a modern gazdálkodás nem tűri. Éppen emiatt odulakó madaraink közül is sok faj fészkelőhely nélkül maradt, így az idei év madara, a feltűnő tollruhájú búbosbanka is.

Az ábrán látható fészekodúval segítheted a bankák költését. A deszkából készíthető odú 35—40 centiméter magasságú, alapja 20—22 centiméter, a röpnylás átmérője pedig hat-nyolc centiméter. A teteje jól záródjon, hogy az esőt ne engedje be. Ajánlatos kívülről befesteni, ezáltal hosszabb lesz az élettartama. Az odú aljára maréknyi fűrészport is tégy, ami majd a tojások szétgurulását akadályozza meg. A kész odút ezután röpnylásával keleti-délkeleti irányba tájolva rögzítsd egy öregebb fa törzsére két-három méter magasra, vagy pedig a kerti épület eresze alá, tűzfalra helyezheted ki. Időpontnak az ősz, esetleg a tél a legmegfelelőbb, hogy a tavasszal visszatérő madárnak már rendelkezésére álljon.

— árik —

A szerző rajza

— Van egy csoport kicsirkénk és egy csoport japán csirkénk is. Ha a kicsiknek kukorékolok, azok csak rázák a fejüket, de ha a japánoknak, akkor mindegyik beszalad a helyére, csak a kakasok maradnak kint. Miért? — kérdezte Szuchi Beáta budapesti olvasónk.

— Kukorékolásod biztosan csak „japántyúk nyelven” jelent valamit. Talán a japán kakasok így hívják ki egymást a rangsort eldöntő harcra, s ilyenkor tyúkjaik jobbnak látják elmenekülni a helyszínről, nehogy nekik is jusson néhány csőrütés.

— Van három szumátrai díszmárnám. Az egyik mindig űzi a másik kettőt. Mit tegyek? — kérdezte Pálfi Vilő Katalin budapesti olvasónk.

— Valószínű, hogy a gondot okozó szumátrai díszmárna (szumi) hím, a másik kettő pedig nőstény. A hím szumik vad kergetéssel bírják a nőstényeket ívársra, de amúgy is hajlamosak az üzésre. Nem kell feltétlenül beavatkoznod, de ha megnyugtatóbb számodra, az adott halat elkülönítheted vagy vegyél mellé még néhány példányt, attól talán megnyugszik.

Szabó László Zoltán felvétele

A Hármas-Körös felső szakaszának a Tisza torkolatáig terjedő részén, hét holtágon végezte megfigyeléseit Szabó László Zoltán kunszentmártoni olvasónk.

— Ezek a holtágak még ma is nagyon sok ritka állat- és növényfajnak nyújtanak otthont. A régmúlt vízvivilágot idézik az úszó-lebegő növények, de közel sem olyan változatossággal, mint ahogy egy régi adat bizonyítja 1935-ből, amiben fehér tündérrózsás, tündérfátylas, vízitökös, szittyófajokban gazdag vízfoltokat említenek.

Ez a fajgazdagság a múlté. A ma is előforduló vízinövények közül sok a védett. Ilyen például a tóalma, vagy a Vörös könyvből szereplő virágkáká. Jellemző még a rucsaöröm, eutrofizálódó vizeink vízipáránya. Védett recét csak néhány holtágban találhatunk.

de mocsaras területen mindenhol látható a sárga nőszirmos. A holtágak vizét sulyomszönyeg borítja. Partjain nyílfű, ágas békabuzogány és réti fűzény a legjellemzőbb.

Igen jelentős a madárvilág is, főleg az őszi és tavaszi madárvonulások idején. Megfigyelhető itt a szürkegém, a vörösgém, kis és nagyköcsög, a törpe és a kanalasgém. Minden tavasszal és ősszel megjelennek a fekete gólyák. Költ itt vízyitűk és guvat is. Nádasokban, gyékényesekben közönséges a nádi sármány, a foltos nádi poszáta és a nádírigó. A holtágak közötti pusztákon költő fajok a bibic, nagy goda, piroslábú cankó és a sárga billegető.

Csendes vidék ez, amelyet csak ritkán zavarnak meg a horgászok vagy a magamfajta természetjárók.

Hóbagoly Koczka István felvétele

A baglyok életmódjáról, vagyis táplálkozásukról, szaporodásukról, előfordulásukról stb. szeretnék tudni — írta Vécsei István Kazincbarcikáról.

— A baglyok emlékeztetnek a nappali ragadozó madarakra, de ez csak a hasonló életmód következménye, valójában nincsenek velük közelebbi rokonságban. A felszínes hasonlóságot az erőteljes láb és karom, a legöbülő, éles, hegyes csőr és a csőr tövét borító viaszhártya jelzi. Jellemző anatómiai sajátosságai azonban erősen eltérnek: a fejük széles, gömbölyű, az arcvázuk előlről lapított, nagy szemük előre irányul, a szemüreg körüli merev tollak sugárírnyban szétállnak és a jellegzetes „arcfátyolt” alkotják. Fülük, különösen a külső fülnyílás aránytalanul nagy, ám a sok fajnál látható, fülszerű tollpamacsnak semmi hátsó nincs a hallószervhez. A közé ujjuk vetéllő, azaz előre is fordítható, mint a harkályoké. A legtöbbjük éjszakai állat. Tollaikat lágy, repülésük nesztelen. Kizárólag fehér tojásokat raknak, ezekből pelyhes, vak, gyámoltalan fiókák kelnek ki. A Kárpát-medencében 12 fajuk él. A nálunk leggyakrabban előforduló baglyok közül a macskabagoly (Strix aluco) él legszívesebben az emberi települések környékén, 40 centiméter magas, szürke és rötös változata ismert.

Mindenféle gerinces állattal táplálkozik. A füleskuvik (Otus scops) az egyetlen rendszeresen vonuló kisbaglyunk. Elhagyott gyümölcsösök faodrait kedveli. Rovarokkal táplálkozik. A kuvik (Athene noctua) padlásokon gyakori, 20 centiméter magas. Főleg egerekkel és verebekkel táplálkozik. Néha nappal is zsákmányol vagy kiül napozni. A gyöngybagoly (Tyto alba) a legszívesebb baglyunk, arcát szív alakú tollkoszorú övezi. Fészerek, templomtornyok, padlások lakója. A macskabagoly nálunk kisebb, karcsúbb. Rágcsálókkel, verebekkel táplálkozik. A fülesbagoly (Asio otus) az erdők, ligetek madara. Rendszerint elhagyott szarkafészket foglal el. Rágcsálókkel táplálkozik. A réti fülesbagoly világosabb és kisebb „fűlű”, mint a mezei. Lúdteremtő rokonuk, az uhu Magyarországon sajnos erősen megritkult.

A baglyok tekintet merev, mert szemeiket nem tudják mozgatni, ha oldalt akarnak nézni, az egész fejüket el kell fordítani. Láruk gyakran a karmokig tollas. Táplálékuk megemészthetetlen részeit (csont, kitinpáncél, szőr, toll) az úgynevezett köpet formájában visszaöklendezik. Ezek a köpetek segítik a rágcsálókutatást. Minden bagoly védett, ennek ellenére számuk táplálék híján lassan csökken.

GALÉRIA

Szomorú hírt kell közölnöm — írta ifj. Molnár Lajos *Berettyóújfaluból.* — A város határában lévő Káló folyót végleg elpusztították egy jó darabon. Igaz, a tejporgyár már régen szennyezte, de ez nem minden! A folyóba dögöt, vegyszert és más használhatatlan anyagot dobálnak. A folyó mellett szemételep is van, ezért a mező és a mellette lévő kisebb nyárfaerdő is veszélyben forog! A folyót körülbelül egy kilométeres szakaszon elpusztította a lucerna védelére használt mérég. Ennek hatására az összes hal azon a részen elpusztult, de a békák sem maradtak meg. A sirályok a szemem láttára ettek a döglött halakat. A többi madár — daru, szárcsa, vadkacsa, fogoly, pacsirta stb. — is veszélyben van. És hogy az erdőről is ejtsek néhány szót: ez a fő szemétkerakóhely! Röviden: a mező, az erdő, a víz és a vízpart flórája és faunája végveszélyben van a Káló mellett!

— **Hét guppit tartok, levegőztető, melegítő és világítás nélkül.** Levegőztetőt azért nem használok, mert az akváriumban sok a vizinövény, világítást azért nem, mert sok fényt kap. Melegítő nélkül most még elvannak a halaim, de mi lesz velük télen? — írta Horváth Mariann érdi olvasónk.

— A guppik a 15 Celsius fokos vizet még eltűrik, ezért, ha szobád levegőjének hőmérséklete télen nem sülyed e határ alá, egész évben nem kell vízmelegítőt használnod.

Levelezne:

Állatfotókat gyűjtő és természetjáró gyerekekkel: **Neményi Gábor** Győr, Aulich u. 13. 9028.

Kutya- és kisállatbarátokkal: **Perjési Dóra** Szeged, Bal fasor 30. 6726.

Kutyabarátokkal: **Simon Re-**

náta Kőszeg, Kórház u. 30. 9730; **Pivarcsi Andrea** Kiskőrös, Öregszőlő 65. 6200.

Kanárikról: **Benedek Ágota** Szeged, Sárosi u. 6/A. 6724.

Papagájtartókkal: **Hajtós Ferenc** Miskolc, Bihari J. u. 1. 3530; **Tormási Diána Lívია** Göd, Pannónia u. 19. 2132.

Madarakról: **Kónya Zsolt** Dévaványa, Damjanich u. 4. 5510.

Bélyeggyűjtőkkel: **Kiss Edina** Balmazújváros, Veres P. u. 25/5. 4060.

Állatbarátokkal: **Beregi Barnabás** Tállya, Béke tér 6/1. 3907; **Diószeghy Ágnes** Balatonfűred, Nádor u. 33. 8230; **Gulyás Nóra** Bögöte, Rákóczi F. u. 16. 9675.

Collie tulajdonosokkal: **Faragó Erzsébet** Hódmezővásárhely, Münnich F. u. 1/a. 6800. *Németül tanulókkal:* **Bali Beata** Szombathely, Bajcsy-Zs. u. 15. 9700.

Kutya- és macskabarátokkal: **Illés Ágnes** Tiszaszentimre, Vörös Hadsereg u. 33. 5322.

Keres:

Spanielkölyköt: **Kovács Erzsébet** Budapest, Ipar u. 15. 1095.

Hím belga juhász- vagy kuvaszkölyköt: **Kiss Timea** Székesfehérvár, Sebes Imre u. 9/c. 8000.

Pincsit: **Varnyu Rita** Gyöngyös, Ady Endre tér 9. 3200; **Bognár Judit** Csemő, Béke u. 12/a. 2713.

Aranyhörcsögöt: **Szél Bernadett** Szákszend, Kossuth L. u. 58. 2857.

Kínál:

Aranyhörcsögöket: **Zámbó Krisztina** Budapest, Kenyérmező u. 6. 1081.

Szerel:

Két sirálykát egy hím nimfa papagájra **Parragh Emőke** Budapest, Fő u. 6. 1011.

Commodore 64-es kazettás programokat **Karácsony Zoltán** Farkasgyepű, Szanatórium 8582.

SZALMASZEDÉS Horváth Attila vaszari olvasónk rajza

BAROMFIUDVAR Rác Tünde rajza

Erdei dalnok

A sokszínű madárénektől hangos erdők és kertek nyár végétől már csendesednek. A tarka erdei pinty (*Fringilla coelebs*) sem hallatja már messzehangzó strófáit. Fiókáit felnevelte, és most már gondtalanabban válogat az apró magvak között. Bezzeg tavasszal és nyáron fáradhatatlanul gyűjtötte a rovarokat is, melyekkel éhes apróságait tömte tele. A gondos táplálásnak meg is lett az eredménye, hiszen a pintyfiókák a kikeléstől számított két héten belül már megerősödve és kifejlődve elhagyták otthonukat.

Az erdei pintyek mohával és zúzmóval remekül álcázott fészkeket többnyire a fák magasabb részére építik növényi részekből. A fészkeképítés, akárcsak a tojások melengetése, a kotlás, az anyamadrára hárul. Ezalatt persze a hím sem tétlenkedik, hiszen csengettyűre emlékeztető énekével védi a területüket a szomszédoktól. Párját is ő látja el élelemmel. Tojásaiknak száma többnyire öt, és szürkés alapon foltozottak. A fiókákat már mindkét szülő eteti. Csőrük a többi pintyféléhez hason-

Erdei pinty hím

lóan erős és kúpos, ami arra utal, hogy fő táplálékuk a különféle magvakból tevődik össze.

Az énekük mellett még tarka, feltűnő tollazatukkal is felhívják magukra a figyelmet a hím erdei pintyek. Fejtetejük és tarkójuk kékesszürke, alsó testük borvörös, erről kapták borpinty elnevezésüket is. Szárnyukon pedig két szembeötlő fehér sáv található. A tojók csak szerény szürkésbarnák, de a fehér szárnyfoltozás náluk is megtalálható. Erdei pintyekkel az év bármely szakaszában találkozhatunk. Ősszel és télen más pintyfélékkel társulva csapatokban kóborolnak. A téli etetőnél főleg a földre hullott magokat csipegetik fel.

ÁRIK ISTVÁN

Novák László felvételei

Erdei pinty tojó

NYERTESEK

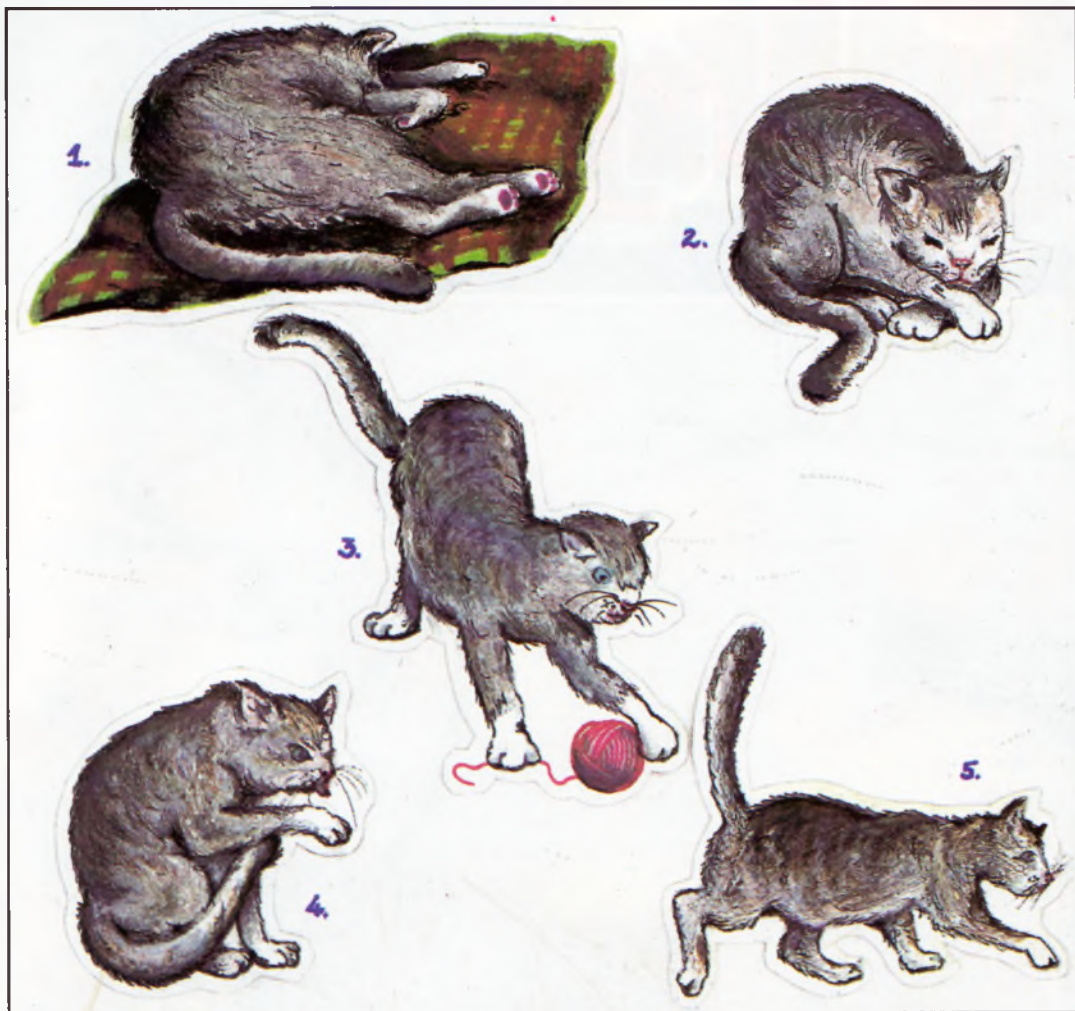
A SÜNI április—májusi számában közölt keresztrejtvény megfejtése: Írjál kihalt állatokat!

Könyvet nyert: Nyíri Norbert Nagyecsed, Wesselényi u. 6. 4355; Antal Csaba Törökszentmiklós, Tán-

csics-ltp. V. ép. 1/5a. 5200; Balogh Judit Budapest, Erkel u. 4. 1092.

A 63. oldalon közölt rejtvényünk megfejtése: ázsiai 2, 3, 6, amerikai 1, 4, 5.

Könyvet nyert: Hajtós Ferenc Miskolc, Bihari J. u. 1. 3530; Papp Valéria Lábatlan, Rozália u. 19. 2541; Nagy Péter Debrecen, Görgey u. 10. 4032.

A MACSKA EGY NAPJA Mi a véleményed, körülbelül mennyi időt tölt egy házimacska a nap 24 órájából alvással, lustálkodással, játékkal, tisztálkodással és futkosással, kóborlással? Megfejtésedet október 20-ig nyílt postai levelezőlapon küldd be a Süni Szerkesztőségébe (1149 Budapest, Angol u. 22.)! A helyes megfejtők között öt európai házimacskát sorsolunk ki.

A címoldalon: Német juhász. Németh Katalin felvétele. **Kis képeink:** Solymosi Zsuzsa, Lendér Livia és Kovács Zsolt felvételei. **A hátoldalon:** Bemjenek, ne menjek? Forrágy Csaba felvétele.

Süni az OKK Dokumentációs Központ és Könyvtár, a TIT Budapesti Szervezete és a Göncöl Társaság folyóirata. Kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, az Idegenforgalmi Világszervezet — WTO — társult tagja. Felelős kiadó: Fazekas István vezérigazgató. Készítette: a Somogy Megyei Nyomdaipari Vállalat. Felelős vezető: Mike Ferenc igazgató. ISSN 0237-1154. Engedélyszám. III (IFJ) 41/1986. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalban, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlap Előfizetési és Lapellátási Irodában (HELIR Budapest XIII., Lehel u. 10/a. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj fél évre 120 forint, egy évre 240 forint.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBAN:

A PIRAMIS CSÚCSÁN

ÖLNEK, HOGY ÉLJENEK

ÉLET A SIVATAGBAN

SZÍNEK ÉS FORMÁK

